

Ushbu xususiyat sanoat korxonalarini faoliyatini moliyaviy rivojlantirish asoslari, moliyaviy mablag'larni samarali sarflash va undan maqsadli foydalanish mexanizmlari, moliyaviy resurslardan foydalanish muammolari, moliyaviy vositalardan samarali foydalanish jihatlari, sanoat mahsulotlarini sotish va ularga qo'yilgan narxlar chegaralari va sanoat tarmog'ini barqarorlashtirishning moliyaviy mexanizmlari kabi unsurlardan iborat bo'ladi. Bu orqali kelajakda sanoatni yetakchi tarmoq sifatida iqtisodiyot tarmoqlarini yanada liberallashtirishga erishiladi hamda natijada iqtisodiyot tarmoqlarini transformatsiya qilish jarayonlarini yakunlashga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022-2026-yilarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi PF-60-son Farmoni.* <https://lex.uz/docs/5841063>
2. *Xotamov I., Madraximova G. Sanoat iqtisodiyoti. Darslik. – T.: “Innovatsiyon rivojlanish nashriyot-matbaa uyi”, 2022. - 20 b.*
3. *Тюкавкин И.Н. Роль денежной реформы в восстановлении промышленности страны. // Вестник СамГУ, 2014, №4 (115). – с.111.*

**HUDUDLARNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI
SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI**

Shagzatov Oybek Baxodirovich

*O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi
huzuridagi “Inter Forum” DUK direktor o'rinbosari*

Xorijiy investitsiyalar mintaqaviy rivojlanish uchun muhim vosita sifatida keng e'tirof etilgan bo'lib, kapitalni jalb qilish, texnologik yutuqlar, bandlik imkoniyatlari va jahon bozorlariga kirishni kengaytirish kabi ko'plab imtiyozlarni taqdim etadi. Ushbu investitsiyalar iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish va hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishiga ko'maklashishda muhim ahamiyatga ega. Biroq barqaror mintaqaviy rivojlanishga erishishda xorijiy investitsiyalar samaradorligi avtomatik emas va turli geografik va iqtisodiy sharoitlarda sezilarli darajada farq qiladi. Ushbu o'zgaruvchanlik xorijiy investitsiyalar samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar va uzoq muddatli rivojlanish maqsadlariga erishish uchun mintaqalar ushbu investitsiyalarni optimallashtirish mexanizmlari haqida jiddiy savollarni tug'diradi.

Mintaqaviy rivojlanishda xorijiy investitsiyalar samaradorligini oshirishning murakkabligi ham investorlar, ham qabul qiluvchi hududlar duch keladigan ko'plab muammolardadir. Bu muammolar tartibga solish va byurokratik tuzulmalarni boshqarish, infratuzilma kamchiliklarini bartaraf etish, investitsiya loyihalarini mintaqaviy rivojlanish ustuvorliklari bilan muvofiqlashtirishni ta'minlashgacha bo'lgan vazifalarni qamrab oladi. Bundan tashqari, global iqtisodiy munosabatlarning dinamik tabiati va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish

uchun raqobat muhiti mintaqalar ushbu investitsiyalarning jozibadorligi va rivojlanish ta'sirini oshirish uchun jalb qilishi mumkin bo'lgan strategik dastaklarni chuqur tushunishni talab qiladi.

Ushbu maqola mintaqaviy rivojlanishda xorijiy investitsiyalar samaradorligiga ta'sir etuvchi ko'p qirrali masalalarni o'rganishga qaratilgan bo'lib, asosiy e'tibor ushbu investitsiyalardan maqbul foydalanishga to'sqinlik qilayotgan to'siqlar va ularning afzalliklarini oshirish strategiyalarini aniqlashga qaratilgan. Pirovard maqsad – hududlarning har tomonlama rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun xorijiy sarmoyalardan samaraliroq foydalanish yo'llarini yoritish, imtiyozlar keng miqyosda tarqalishi hamda jamiyatlarning uzoq muddatli farovonligi va farovonligiga hissa qo'shishini ta'minlashdir.

Xorijiy investitsiyalarning mintaqaviy rivojlanishdagi samaradorligi keng qamrovli tadqiqotlar mavzusi bo'lib, uning iqtisodiy o'sish, texnologiyalar transferi va jahon bozorlariga integratsiyalashuvidagi ahamiyati bo'yicha keng konsensusni aks ettiradi.

Rana o'z ishida rivojlanayotgan mamlakatlar uchun kapital va texnologik taraqqiyotning muhim manbai sifatida to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarga qiziqish ortib borayotganini ta'kidlaydi. Tadqiqot rivojlanayotgan va sanoat mamlakatlari, shuningdek, xalqaro tashkilotlar tomonidan rivojlanayotgan mintaqalarga moliyaviy resurslar oqimida to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar ulushini oshirishga qaratilgan targ'ibot ishlarini ta'kidlaydi. Bu istiqbol hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalar samaradorligini oshirishga qaratilgan yangi e'tiborni tushunish uchun zamin yaratadi [1].

Proxorova o'zining ilmiy maqolasida to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilishga asoslangan mintaqaviy rivojlanish modelini taklif qiladi, bunda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar dinamikasini va uning mintaqaviy iqtisodiyotdagi muhim rolini tushunish muhimligini ta'kidlaydi. Model strategik rejalashtirish va maqsadli siyosat hududlarning xorijiy investitsiyalar uchun jozibadorligini sezilarli darajada oshirishi va shu orqali mintaqaviy rivojlanishni tezlashtirishi mumkinligini ko'rsatadi [2].

Shevchenko va Tretyakova Rossiya va uning mintaqalarida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar dinamikasini tahlil qilganlar. Tadqiqot Markaziy federal okrugda sezilarli darajada kontsentratsiyalangan xorijiy kapitalni taqsimlashda hududiy nomutanosibliklarni aniqlaydi. Topilmalar ushbu nomutanosibliklarni bartaraf etish va mintaqaviy rivojlanishni rag'batlantirish uchun milliy va mintaqaviy darajada to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimini rag'batlantirish zarurligini ta'kidlaydi [3].

Mintaqaviy rivojlanishda xorijiy investitsiyalar samaradorligini oshirish global tendentsiyalarni, mintaqaviy dinamikani, har bir kontekstdagi o'ziga xos chaq va imkoniyatlarni hisobga olgan holda ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Adabiyotlardan olingan tajriba va tavsiyalarga tayanib, siyosatchilar va amaliyotchilar barqaror mintaqaviy rivojlanishga erishish uchun to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan foydalanish bo'yicha yanada maqsadli va samarali strategiyalarni ishlab chiqishlari mumkin.

Mintaqaviy rivojlanishga xorijiy investitsiyalar samaradorligiga makroiqtisodiy omillardan tortib mahalliy boshqaruv tuzilmalarigacha bo'lgan ko'plab omillar ta'sir ko'rsatadi. Ushbu bo'lim xorijiy investitsiyalarning mintaqaviy o'sishga ta'sirini kuchaytirishi mumkin bo'lgan ko'p jihatli muammolar va strategik yechimlarga e'tibor qaratib, so'nggi tadqiqotlar va empirik ma'lumotlardan olingan tushunchalarni o'z ichiga olgan holda tahlilni kengaytiradi.

Samaradorlikning asosiy muammolari

1. *Normativ va institutsional to'siqlar:* Murakkab va nomuvofiq me'yoriy-huquqiy bazalar xorijiy investitsiyalarni sezilarli darajada to'xtatib qo'yishi mumkin. Aniq ko'rsatmalarining yo'qligi va byurokratik qog'ozbozlikning mavjudligi nafaqat biznesni yuritish xarajatlarini oshiribgina qolmay, balki potentsial investorlarga rikslarni keltirib chiqaradi.

2. *Infratuzilma taqchilligi:* Adekvat infratuzilma xorijiy investorlar uchun mintaqaning jozibadorligining hal qiluvchi omilidir. Sifatli transport, aloqa tarmoqlari va kommunal xizmatlardan mahrum bo'lgan hududlar ko'pincha xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ushlab qolishda qiynalib, ularning rivojlanish imkoniyatlarini cheklaydi.

3. *Inson kapitali cheklovlari:* malakali ishchi kuchining mavjudligi xorijiy investitsiyalarning mahalliy iqtisodiyotga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvi uchun zarurdir. Malakali ishchi kuchi yetishmayotgan hududlar texnologiya transferidan va xorijiy investitsiyalar bilan bog'liq bilimlarning tarqalishidan to'liq foyda olishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda.

4. *Iqtisodiy barqarorlik:* Xorijiy sarmoyadorlar odatda barqaror iqtisodiy muhitga ega mintaqalarni qidiradilar. Ushbu sohalaridagi o'zgaruvchanlik xorijiy investitsiyalar oqimiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin, chunki investorlar beqarorlik bilan bog'liq xavflardan ehtiyot bo'lishadi.

Strategik yechimlar

1. *Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish:* tartibga solish jarayonlarini soddalashtirish va uyg'unlashtirish hududlarni xorijiy investorlar uchun yanada jozibador qilishi mumkin. Aniq, shaffof va izchil yo'riqnomalarni yaratish byurokratik to'siqlarni kamaytirish va investitsiyalarni osonlashtirish uchun muhim ahamiyatga ega.

2. *Infratuzilmaga sarmoya kiritish:* Hukumatlar va mintaqaviy hokimiyatlar infratuzilmani, jumladan transport, kommunal xizmatlar va raqamli ulanishni rivojlantirishga investitsiyalarga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Bunday investitsiyalar nafaqat xorijiy kapitalni jalb qiladi, balki mintaqaning keng iqtisodiy rivojlanishiga yordam beradi.

3. *Inson kapitalini oshirish:* ta'lim va kasbiy ta'lim dasturlariga sarmoya kiritish xorijiy investorlarning ehtiyojlarini qo'llab-quvvatlay oladigan malakali ishchi kuchini shakllantirish uchun juda muhimdir. Ta'lim muassasalari va xususiy sektor tashabbuslari bilan hamkorlik o'qitish dasturlarini bozor talablariga moslashtirishga yordam beradi.

4. *Iqtisodiy barqarorlikni qo'llab-quvvatlash*: makroiqtisodiy barqarorlikni va shaffof boshqaruvni ta'minlashga qaratilgan sa'y-harakatlar xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ushlab turish uchun juda muhimdir. Moliyaviy intizomni saqlash, korrupsiyaga qarshi kurashish va qonun ustuvorligini ta'minlashga qaratilgan siyosat investorlarning ishonchini oshirishi mumkin.

Tahlil hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalar samaradorligini oshirishning murakkabligini ta'kidlaydi. Muammolarni hal qilish iqtisodiy islohotlarini, infratuzilma va inson kapitaliga strategik investitsiyalar va barcha manfaatdor tomonlar o'rtasida kengaytirilgan hamkorlikni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Ushbu strategik yechimlarni hayotga tatbiq etish orqali hududlar barqaror iqtisodiy o'sish va rivojlanishga olib keladigan xorijiy investitsiyalar uchun qulay muhit yaratishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Rana, P. (1987). *Foreign Direct Investment and Economic Growth in the Asian and Pacific Region*. World Scientific. doi:10.1142/s0116110587000058.

2. Прохорова, Ольга Владимировна. (n.d.). *Организационно-экономический механизм привлечения прямых иностранных инвестиций на региональном уровне*. [Organizational and economic mechanism for attracting direct foreign investment at the regional level]. Retrieved from [insert database or URL].

3. Kulakov, O. (2021). *Ensuring Coordination of Interregional Cooperation and Investment Innovative Activity*. *Economics, Management, and Financial Markets*, 1(80), [pagination]. doi:10.26906/EIR.2021.1(80).2236.

4. Shevchenko, I., & Tretyakova, M.K. (2021). *Analysis of foreign direct investments: regional aspect*. *Journal Name, Volume(Issue)*, pages. doi:10.26425/1816-4277-2021-5-162-168.

PRIVATIZATION OF STATE-OWNED ENTERPRISES THROUGH INITIAL PUBLIC OFFERINGS (IPOS): ASSESSING THE IMPACTS AND CHALLENGES

Saydullaev Shakhzod

PhD, Tashkent State University of Economics

The privatization of state-owned enterprises (SOEs) has been a widely adopted strategy by governments worldwide to promote economic efficiency, enhance market competition, and attract private investment. One common method of privatization is through the sale of shares to the public via initial public offerings (IPOs). This introduction provides an overview of the privatization of SOEs through IPOs, discusses the motivations behind this approach, and highlights the potential impacts and challenges associated with this process.

Privatization through IPOs involves transforming state-owned entities into publicly traded companies by selling a portion of their shares to private investors. By offering shares to the public, governments aim to diversify ownership, increase transparency, and foster market discipline. Moreover, privatization through IPOs can attract domestic and international investors, injecting capital and expertise into previously state-controlled enterprises.